

Kés az unió torkán

A hosszú távú cél nem más, mint hogy Európára ráerőltesék a génpiszkált élelmiszert

HARASZTI GYULA

Transatlanti kereskedelmi és befektetési partnerség. Milyen szép, kerek elnevezés! De hogy valójában mi áll a „partnerségnek” nevezett szerződés tervezet mögött, arról még csak igen keveset tudunk. Az biztos, hogy az Egyesült Államok nagyon szeretné lenyomni ezt a megállapodást az Európai Unió torkán, felhőtlen szabad kereskedelmet, az export kivételét ígérve az egész kontinensnek, az unió szegényebb és gazdagabb államainak. Úgy tűnik, a pirulát sikerülhet bevetetni a magyar kormánnyal is, a „gyógyulás” legalábbis nagyon hiányzik Európába nagyobb államainak vezetői mellett hazánk egyes döntéshozóinak is, amit majd a mindenre megoldást ígérő medicina okoz. Bár a tárgyalások még csak a kezdeti szakaszban vannak, az Orbán-kabinet számára már 2013-ban készült egy hatásvizsgálat, amely szerint ez a szabad kereskedelmi egyezmény 15–20 százalékos exportbővülést hoz majd a magyar–amerikai kereskedelemben. Ráadásul 20–30 ezer új munkahelyet teremt, és éves szinten a nemzeti össztermék 0,2–0,3 százalékos bővülését hozza Magyarországon. A pozitív hatás állítólag leginkább abból adódhat, hogy azoknak a nyugat-európai cégeknek, amelyek értékláncaiba a magyar gazdaság erősen be van ágyazva, jobb lehetőségeik lesznek az amerikai piacon.

Ez mind nagyon szép, és valóban csábítóan hangzik. De vajon figyelembe vette-e a kormány, hogy vannak másfajta számítások is? Egy az ENSZ globális szakpolitika-modelljéből (GPM) kiinduló tanulmány szerint például éppen ellenkező hatással lenne egy ilyen egyezmény Európára. A megállapodás a gazdaságban nem pozitív, hanem negatív folyamatokat indítana el, miközben hosszú távon teljesen tönkretenné a kontinens környezeti állapotát. Európában jelentősen megnőne a mérgező növényvédők szerek felhasználása, ami ellehetetlenítené az évente 23 milliárd eurós forgalmat realizáló bioélelmiszerek termesztését és kereskedelmével foglalkozó ágazatot, valamint az európai méhészetet is. A méhek kipusztulásával pedig a természetes élelmiszereink harminc százalékának termelése válna kétséges.

De először nézzük talán azokat a bűvös százalékokat, vagyis a számokat! A Globális Fejlesztési és Környezetvédelmi Intézet kutatója, *Jeromin Capaldo* számításai szerint az Amerika és Európa közötti szabad kereskedelemről szóló egyezmény aláírása már egy évtized után drámai következményekkel járna az unió gazdaságára. Nem az export növekedéséhez vezetne, hanem éppen ellenkező hatása lenne, nettó exportkiesés jelentkezne az európai tagállamok többségénél. A legnagyobb veszteséget az észak-európai gazdaságok szenvednék el (a GDP 2,07 százalékát kitevő csökkenés), őket pedig Franciaország (1,9 százalék), Németország (1,14), valamint az Egyesült Királyság (0,95) követné. A magyar kormánynak elkészített tanulmány állításaival ellentétben *Capaldo* szerint az európai államokban csökkenne a nemzeti össztermék is. Az észak-európai gazdaságokat érintené a legnagyobb GDP-csökkenés is (–0,50 százalék), utánuk pedig Franciaország (–0,48) és Németország (–0,29) következne a sorban. Az egyezmény hatására drámaian csökkenének a munkajövedelmek is. Franciaországban például a tanulmány szerint munkavállalónként 5500 eurónyi jövedelemkieséssel kellene számolni, míg az észak-európai országokban 4800, az Egyesült Királyságban 4200, Németországban pedig 3400 euró lenne fejenként a csökkenés. A tanulmány úgy tartja, a szabad kereskedelmi egyezmény hosszú távon munkahelyek megszűnéséhez is vezetne. Számításai szerint megközelítőleg 600 ezer ember kerülhetne az utcára a következtében az unió belül. Első helyen itt is az észak-európai országok állnának 223 ezer munkahely megszűnésével, Németországban 134 ezerrel, Fran-

ciaországban 130 ezerrel, a dél-európai országokban pedig 90 ezerrel lenne kevesebb a munkavállalási lehetőség. Emellett csökkenének az egyes tagállamok kormányzati bevételei is. A közvetett adókból (mint amilyenek a forgalmi adók vagy az értéknövekedési adók) származó, támogatásokra fordítható többlet minden uniós országban egyre kevesebb lenne, miközben nőne az államháztartások hiánya is. Az egyezmény tehát mindent egybevetve pénzügyi instabilitáshoz vezetne. Kelet- és Dél-Európában pedig a helyben megtermelt mezőgazdasági termékek piacának elvesztése miatt gyakorlatilag szolgásgátot jelentene, a helyi gazdaság a megsemmisülés szélére jutna ezekben a térségekben.

Ennyit a gazdasági hatásokról. Az erről szóló elemzéseket persze figyelmen kívül is hagyhatják a hivatásos tanulmányírók, ha nem abból indulnak ki, hogy Európában megszorítás és lassú növekedés várható. Azt viszont bűn nem észrevenni, hogy a megállapodás tervezetében a hírek szerint szerepel egy olyan fejezet is, amely gyakorlatilag beavatkozást engedélyez egy-egy aláíró állam belügyeibe, kiszolgáltatva ezeket az országokat az amerikai multinacionális cégek gazdasági érdekeinek. A kiszárgott információk arról szólnak, hogy az Egyesült Államok és az Európai Unió közötti szabad kereskedelmi egyezmény (rövidebb nevén TTIP) szerves része lenne az is, amit úgy hívnak: „a befektető és az állam közötti vitarendezési mechanizmus”. A szintén varázslatos nevű vitarendezési mechanizmus gyakorlatilag azt jelenti, hogy egyes multinacionális cégek a TTIP aláírása után beperelhetnek majd a kormányokat például azért, mert tiltják a génmódosított növények termesztését. A perben pedig akár sok millió dolláros kártérítést követelhetnek a behálózni kívánt országoktól. Ezzel pedig akár ki is kényseríthetnek az olyan génmódosított kukorica-fajták tilalmának feloldását, amelyekről kísérletek sorával igazolták, hogy közük lehet a fogyasztók daganatos megbetegedéseihöz. *Adrian Bebb*, a Föld Barátai Európa (Friends of the Earth Europe) nevű nemzetközi környezetvédő egyesülés szakértője felhívta a figyelmet arra is, hogy az EU és Kanada közötti, hasonló egyezményben közös célkitűzésként szerepel „a biotechnológiai termékekre vonatkozó szabályozás által a kereskedelemre gyakorolt negatív hatások minimalizálása”. Vagyis a hosszú távú cél nem más, mint hogy Európára is ráerőltesék a génpiszkált élelmiszert.

A magyar kormány ebben a kérdésben persze határozott álláspontot képvisel. *Mikola István*, a külügyminisztérium biztonságpolitikai és nemzetközi együttműködésért felelős államtitkára, illetve *Fazekas Sándor* agrárminiszter is több nyilatkozatban kiemelte: Magyarországon az alaptörvényben rögzítették a génmódosított élelmiszerek tilalmát. A kormány pedig nem fogja aláírni a szabad kereskedelmi egyezményt, ha emiatt fennáll a veszélye annak, hogy ez a tilalom nem tartható. De vajon a megállapodást erősen támogató *Angela Merkel* látogatása és az amerikai nyomás hirtelen „enyhülése” után lesz-e elég bátorsága arra a magyar kormánynak, hogy ismét frontot nyisson bármilyen kérdésben Európa hatalmaival és az Egyesült Államokkal szemben? Vállaljuk-e, hogy adott esetben az egyezményt csak mi nem írjuk alá, Európában egyedülként? Vagy megkockáztatjuk-e azt, hogy az aláírásunk elmaradása miatt egy platformra helyeznek minket a szélsőbalos görög kormánnyal, amely alapvető globalizmus- és kapitalizmus-ellenessége miatt sem hajlandó elfogadni ezt a megállapodást? Számos olyan kérdés merül fel tehát, amelyre nem könnyű a válasz. Azért sem, mert jelenleg a nemzetközi zöldszervezetek egy része példaként tekint hazánkra, amely zászlajára tűzte a génmódosított élelmiszerek elleni harcot. És a világ fenntarthatóságában gondolkodó nemzetközi közvélemény azt követeli, hogy ez a zászló valóban zászló legyen. Ne csupán mankó, amelyen néha megtámaszkodhatunk.

Azt viszont bűn nem észrevenni, hogy a megállapodás tervezetében a hírek szerint szerepel egy olyan fejezet is, amely gyakorlatilag beavatkozást engedélyez egy-egy aláíró állam belügyeibe, kiszolgáltatva ezeket az országokat az amerikai multinacionális cégek gazdasági érdekeinek